

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Syntagma Iuris || Vniversi, Atqve Legvm || Pene Omnivm
Gentivm, Et || Rervm Pvblicarvm Præcipvarvm,||**

Grégoire, Pierre

Francofurti ad Mœnum, M.D.XCIX.

VD16 VD16 G 2999

7 de Ingenuis & libertinis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-97739](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-97739)

quoniam si seruus etiam peregrinus, lapidem eo detulisset, manumitteretur & liber esset. Et haec quae dicta sunt de seruis, & manumissionibus factis a priuatis, intelligi debent de seruis a collegio aliquo licito, vel a municipio, vel ab vniuersitate, vel ciuitate manumissis, in illis quae conuenire possunt corporibus istis, l. 1. §. de manumissis, quae seru. ad vniuers. pert. imponunt. in P. l. i. seru. reip. manum. C.

De solutione seruitutis dominis inuitis, vel praeter eorum voluntatem.

C A P. 6.

- 1 *Communi iure seruis inuitis dominis liberi non sunt.*
- 2 *Ad libertatem sine manumissione proclamat, qui se ingenuum dicit & quomodo.*
- 3 *Affertor desideratus interdum ab eo qui reuocabatur in seruitutem.*
- 4 *Collusio prohibita inter dominum & seruum pro ingenuitate asserenda.*
- 5 *Seruus sub conditione ut manumittatur venditus, ea veniente inuito domino sit liber.*
- 6 *Item seruus liber inuito domino in casibus, in quibus pro libertate pretium capiti. & qui sunt casus.*
- 7 *Postliminium liberat a seruitute.*
- 8 *Transfuga non tenetur iure postliminii, eod.*
- 9 *Seruum profutens amittit ius potestatis, legeque gentium de eare.*
- 10 *Vnus ex dominis seruum inuitis aliis reddito pretio manumittit.*
- 11 *Seruus Christianus a Iudaeo emtus, sit liber.*
- 12 *Seruus dente excusso, vel elusatus a domino, liber lege Dei.*
- 13 *Seruos seuerius tractans, quam par sit, vendere cogebatur.*
- 14 *Seruos ob male habitos Lacedaemonum ciuitas terramotu diruta.*
- 15 *Seruus Helicus post septennium erat liber.*
- 16 *Aurum perforata subula serui, erat signum perpetuae seruitutis voluntariae.*

Quamuis regulari iure, et coacta vel facta domini de seruo manumissio libertatem non det, si priuatus conditus, qui & a quibus manum. liber. non sunt, tamen speciali ratione, inuitis dominis plerumque quis assequitur libertatem. Et ut si proclamat ad libertatem dicens se esse ingenuum: quo pertinet iura de liberali causa, quae tenentur & distinguunt causam libertatis a seruitute, & permittit certis personis, quorum interest, defendere, ne quis in seruitute moretur, vel in eam contra ius trahatur, l. 2. §. 4. §. 6. de liber. caus. in P. Et si ipse quoque qui pro seruo habebatur, dum se ingenuum asserbat, proclamat ad libertatem coram iudice certis ex causis, non postulata manumissione, exstat tit. quib. ex cau. ad lib. procl. non lic. Vt contra, dominus eum qui pro ingenno vel libero, se gerebat, interdum reuocabat, ad se, necis antea poterat se defendere, nisi assertorem & defensorem libertatis haberet: qui tamen postea in hac causa ventilanda desideratus non est, sed sine assertore litem agitari placuit, l. 1. de assertio. toll. C. Adhibita tamen in omnibus cautione, vt collusio inter dominum & seruum, vel eum qui se ingenuum profitebatur, non fieret, praemio ex constituto, qui collusione detexisset, si intra quinquennium detulisset, l. 1. C. de collus. deteg. nomineque praemii & seruis, qui se ingenui falso dixisset, l. 1. eo. in P. Dehinc tertio seruis ea lege venditus domino, vt post certum tempus liber sit, eo adueniente, liber inuito domino fiet, l. 1. §. 2. qui sine man. ad liber. perue. P. l. 1. §. 2. si man. a iure. alic. ut manum. Atque tertio in omnibus casibus, in quibus seruis pro praemio libertate consequitur: veluti si vindicet mortem domini, l. 1. quib. ex cau. ser. pro libe. praem. acci. C. si adult. tertiaem monetam deserat, l. 2. eod. iur. si captorem virginis detegat, l. 3. eod. si desertorem militiae prodar, l. 4. eod. l. 1. de desertor. & 7. occult. cor. lib. 12. C. Quarta tamen libertatis postliminii a seruitute capientium captos, vt etiam quadant manus hostium, l. 2. §. sine de capti. P. l. cum non redemunt, & l. cum & postliminii, C. eod. l. adeo quidem de acq. rer. domin. restituit enim postliminii ius pristinum statum, l. postliminii, & l. postliminium est ius de capti. & postlim. reuer. in P. exceptis transfugis, qui hoc iure non vtuntur, l. postliminii §. transfugae, & §. stat. liber. de captiuis. Quis porro transfuga & emancipatus, l. 3. de re milit. in P. dicitur. Quinto, tamen qui seruum profutisse publice, iure ciuili nouo cogitur manumittere, l. si lenos, C. de episcop. aud. iure Pandectarum tantum cogebatur ven-

dere, l. 2. de iis qui sunt sui vel alio. iur. Multo magis si in venditione ancillae cautum sit, ne prostituatur ab emtore, si quidem profutura, venditore consentiente, libera sit, l. 1. si man. a iure. uenit. no. profut. C. Adrianus lenoni vel lanista seruum vel ancillam vendi causa non praestita vetuit, Sparta in Adria. Et lex Hispania. Serua. quae a domino liberos suscepit, libera esto, Anton. Pano. lib. 2. de dict. & fact. Alph. cap. 39. Pius Caesar, ad impudicitiam cogentem seruum dominum, cogendum eum vendere rescriptit, l. 2. de iis qui sunt sui vel alio. iur. Sexto, tamen si plures sunt domini vnius serui, & vnus ex illis velit manumittere, deponendo vel dando pretium aliis condominis, potest solus aliis inuitis manumittere, l. 1. §. his itaque, de com. ser. manum. C. Septimo, tamen si Iudaeus emerit seruum Christianum, sit statim liber, c. 2. de iude. c. mancipia, 54. dist. l. vn. ne Christ. man. Iudae. hab. Octauo, lege diuina, Exo. d. c. 21. Si percussit quis oculum serui sui, vel ancillae suae, & iustos eos fecerit, dimittet eos liberos, pro oculo quem eruit: dentem quoque si excussit seruo vel ancillae suae, similiter dimittet eos liberos. Iure tamen ciuili Pii Caesaris rescripto, durius habiti serui quam aequum est a dominis, vel infami iniuria affecti, vendi a dominis iubebantur, ita vt in potestatem dominorum non redirent, l. 2. de iis qui sunt sui vel alio. iur. Refert tamen Aelianus, lib. 6. de vari. histo. c. 76. cum Lacedaemonii contra seruos Tenareses, qui erant ex genere Eilotarum, per vim ac perfidiam infurrexissent, indignatum Neptunum terram Spartam conculsisse, vt ex vniuersa vrbis quatuor solum aedificia relinquerentur. Item talia nono, Si emeris seruum Hebraeum, sex annis seruet tibi, in septimo egredietur liber gratis. Cum quali veste intrauerit, cum tali exeat. Si habens uxorem, & vxor egredietur simul. Sin autem dominus dederit illi uxorem, & pepererit filios & filias, mulier & liberi erunt domini sui: ipse vero exibit cum vestitu suo. Quod si dixerit seruus, diligo dominum meum, & uxorem ac liberos, non egredietur liber: offerat illum dominus diis, & applicabitur ad os suum & postes, perforabitque aurem eius subula, & erit ei seruus in seculum, Exo. 21. Deut. 15. Seruus tamen agrotus domino pulsus, nemini pro cura commendatus, iure Codicis consequitur libertatem, nullo etiam iure patronatus domino referuato, l. vn. §. si seruus, de Lat. lib. toll. C. si vero ab initio, & §. ne multo potius, de nupt. colla. 4. l. fin. §. his videlicet, de bon. lib. C. l. fin. pro derel. in P. cum siml.

De Ingenuis & Libertinis. Cap. 7.

Lib. Instit. tit. 4. & 5.

- 1 *Libertus natiua, & factitia, ingenuitas & libertinismus.*
- 2 *Ingenuus quis.*
- 3 *Ingenuus ex libertino natus.*
- 4 *Ingenuus & est sententia talis declaratus.*
- 5 *Libertus quis & libertinus, & 6.*
- 6 *Patronus quis.*
- 7 *Patronatus ius, quot modis queritur.*
- 8 *Libertinorum tres species, Cuius Romanorum, seu Iunianorum, & aditiorum.*
- 9 *Ius nudum Quiritium sublatum dominorum.*
- 10 *Liberti in Germania parum absunt a seruis, nec seria illis committuntur.*
- 11 *Orcini liberti qui, & proprii item qui.*

Mutata causa naturalis status, tamen inter homines libertatis fecit & simul liberorum duas species: per natiuam, & factitiam ex facto hominis libertatem. Prior ingenuitas dicitur, altera libertinitas: & inde ingenui, & libertini, §. fin. de iur. perso. Marcia in l. §. liberorum, §. de sta. homin. Ingenuus tamen est, qui ex matre libera natus est, statimque ut natus est, liber est: siue ex duobus ingenuis matrimonio editus, siue ex altero ingenuo, altero libertino: ex matre libera, patre seruo: sufficitque; alio tempore matrem fuisse liberam, vel conceptionis, vel natiuitatis, vel medio tempore, et si alius sit ancilla facta, §. 1. de ingen. l. §. seruorum, §. ingenui. Iul. Paul. lib. 1. de cap. §. de lib. agnos. tit. 25. Et qui nascuntur ex his libertis, non liberti sed ingenui sunt, l. quod ex libera muliere, de oper. libert. in P. d. §. 1. de ingen. Ingenuus tamen etiam, l. ingenuum, 25. de sta. hom. P. l. res indicat, de reg. iur. eum accipere debemus, de quo sententia lata est, scilicet esse ingenuum, quamuis fuerit libertinus: quia res iudicata, pro veritate habetur. Libertini tamen sunt, qui ex iusta seruitute manumissi sunt, Caus. in l. libertini, 6. de sta. hom. §. 1. de libert. l. 4. de iust. & iur. in P. Libertinus statum ostendit, libertus personam singularem, vt notauit Laurentius Valla, lib. 4. elegant. cap. 1. l. fin. si liberti ingen. esse dicitur in P. Ideo relatio est inter libertum & patronum. Patronus tamenque is, qui ex iusta seruitute

manumissit, & ita fecit sibi ex seruo libertum, vel collusionem detexit, vel inruit libertum suum, vel cui libertus adiudicatus est, l. adoptiuum patrem, §. patroni de manumiss. voc. P. Et contra libertus manumissus dicitur, l. 3. de ius & legit. here. in P. l. in eo iure, de rit. nup. Et beneficii dati libertatis, patronatus est remuneratio, ad quam natura tenetur, l. sed & si lege, §. consuluit, de petis. here. in P. §. Atque tot modis patronatus quæritur, quot a iusta seruitute liberari quis potest, & libertatem nancisci.

¶ Libertinorum ¶ olim tres erant species, quia tres erant gradus libertatis concessæ, de quib. vide Vlpia. in fragm. tit. 1. Quibus dabatur plena libertas, fiebant ciues Romani: quibus minor, Latini libertini fiebant, & data dicebatur Latina libertas ex lege Iunia Norbana, quæ sublata postea, l. vni. §. illud, de Lat. lib. toll. C. Aliis autem dabatur minima, quæ dediticia dicebatur, quæ tatum compete bat tempore mortis manumissi ex lege Ælia Sentia, sublata quoque postmodum, l. 1. de dedit. lib. toll. C. Et ita tempore Iustiniani tantum vna libertas dari cepit minore & minima sublatis, factique omnes libertatem assecuti ciues Romani, id est, plene liberi, §. libertinorum, de libert. apud Iustinian. l. 2. C. communis.

¶ Sicuti ¶ & sublata illa differentia seruorum, per quam nudo iure Quiritum, quidam non plenum dominium, sed semiplenum habere dicebantur, l. vni. de nud. iure Quir. toll. lib. 7. C. tit. 25. ¶ Libertus ¶ apud Germanos parum distabat a seruis, nec illis, nisi raro, alicuius momenti quicquam nec in domo, nunquam in ciuitate, committebatur, vt ait Cornelius Tacitus, de morib. Germa.

¶ Libertorum ¶ etiam in iure erant duæ aliæ distinctæ species, Orcinorum, & propriorum, l. cum testamento, §. de iur. & sic igno. lib. 1. C. tit. 21. Orcini erant, quibus in testamento relinquebatur directo libertas a testatore, & fiebant liberti testatoris mortui & filiorum eius non heredis manumittentis, §. fin. de sing. reb. per fideic. relic. §. 2. Insti. tit. 24. Item si rogatus erat heres manumittere, nam Senatusconsultum sub Rubrio Gallo, & Cælio Piõne Coss. factum, statuit libertatem fiduciariam perinde præstandam esse, ac si directo esset relicta: & ideo quibus relicta erat ita, erant quoque Orcini, l. 3. §. plane, de leg. iur. in P. l. cum vero, §. 6. §. subuentum, de fideic. libert. lib. 4. C. tit. 5. Orcini porro, quia mortui testatoris censentur dicti, vt ab eo manumissi, ab Oreo dicitur id est, morte vel loco mortuorum, vt apud Plautum, in Afinar.

Bene vale, apud Orcum te videbo.

Sic Vatro, lib. 1. de re rust. cap. 4. loquens de deligendo agro salubriori, & infalubrem etiam feracem non habere fructus certos dicit. Etenim, inquit, vbratio cum Oreo, habetur, ubi fructus non modo est incertus, sed eolentium vita. Proprii liberti sunt, qui a dominis viuis suo iure manumittuntur. Sunt & Orcini ex fideicommissio manumissi, in vno liberti manumittentis, videlicet vt in muneribus ciuilibus manumittentis originem sequantur, non eius qui manumitti iussit, l. libertus, §. ex causa, ad munici. lib. 5. P. tit. 1.

De patronis, & iure patronatus libertorum.

Cap. 8.

Lib. 37. P. tit. 14. Lib. 6. C. tit. 4.

- 1 Patronatus ius inestimabile.
- 2 Patronus vnde dicitur, & obsequia liberti.
- 3 Patrono debet libertus obsequia, & honorem.
- 4 Lis nulla mouetur sine licentia patroni in patronum.
- 5 Actionem famosam non proponit libertus in patronum eod.
- 6 Ingratus libertus in seruicium reuocari potest, & quis ingratus, Libertus tutelam filiorum patronis subire tenetur, aliter ingratus, eod.
- 6 Libertus patrono præstare operas cogitur. Opera quid, eod.
- 7 Opera obsequiales, & fabriles ex conuentione. eod.
- 8 Opera obsequiales, & fabriles in quibus differunt.
- 9 Opera fabriles quando, & quatenus imponi possunt, aut non, in manumissione.
- 10 Operas liberta amittit patronus, quam patitur nubere.
- 11 Patronus libertus, & contra patronus libertum egenum cogitur alere.
- 12 Patronus quando succedat liberto. Actio Calpurniana qua, eod.

Quibus modis ius patronatus amittitur.

Cap. 9.

- 1 Patronatus ius finitur de negatis alimentis liberto, & reuocato in seruicium liberto restituitur ingenuitate.
- 2 Aureorum annulorum ius quale.
- 3 Annulus quale olim in signo.
- 4 Patronatus nullum ius manumisso seruo in premium.
- 5 Patronatus etiam ius amissum, si cogat patronus libertum iurare ne nubat, aut si pretium pro operis accipiat. Vxorem non ducere, iurare cogi non potest libertus, eodem. Definit